

ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ ПОНЯТТЯ ІДЕНТИЧНОСТІ ОСОБИСТОСТІ

Мартинов Тарас

Сучасні студенти-психологи стикаються з високими академічними вимогами, необхідністю практичного досвіду та значним емоційним навантаженням, що впливає на їхню професійну ідентичність. Стрес може як перешкоджати розвитку, так і стимулювати його, сприяючи адаптації. Вивчення впливу стресу допомагає виявити ризики, розробити програми підтримки та покращити теоретичні та практичні аспекти психологічної освіти. Оскільки психологи працюють з людьми, їхня емоційна стабільність є критично важливою для професійного становлення.

Мета дослідження – наукові підходи та обґрунтування поняття ідентичності особистості.

В психологічному дискурсі *ідентичність особистості* розглядається як складне і динамічне утворення, яке формується під впливом різноманітних внутрішніх і зовнішніх факторів. Вона відображає унікальну систему самосприйняття, цінностей, переконань та соціальних приналежностей, які визначають індивіда в його взаємодії зі світом. Ідентичність не є статичною; вона постійно еволюціонує, реагуючи на зміни в житті особистості, соціальному середовищі та культурному контексті [2].

Психологічний аспект ідентичності базується на концепції "Я-образу", яка є центральною конструкцією, що інтегрує досвід людини в єдину картину її самого. Цей "Я-образ" формується в процесі саморефлексії та взаємодії з іншими людьми, а також через сприйняття соціальних норм і очікувань. Класичні праці Еріка Еріксона підкреслюють важливість ідентичності як результату кризових етапів розвитку, зокрема в юнацькому віці, коли індивід активно експериментує з різними ролями та ідентичностями. Цей процес експериментування є критично важливим для формування сталого відчуття "хто я є", оскільки дозволяє молодій людині зрозуміти свої бажання, цінності та місце в суспільстві.

Соціальна ідентичність, відповідно до теорії Т. Таджфела, виникає через

належність до певних груп, які можуть бути визначені за різними критеріями, такими як етнічна приналежність, професійна діяльність або інтереси. Ця групова належність забезпечує особистості сенс, структуру і підтримку, оскільки людина відчувається частиною чогось більшого, ніж вона сама. Взаємодія з іншими членами групи може зміцнити відчуття ідентичності та надати можливості для соціальної реалізації [1, с. 54].

У професійному контексті, зокрема в психології, формування ідентичності фахівця є складним і багатогранним процесом, що охоплює різні аспекти життя особистості. Цей процес починається з академічної підготовки, яка закладає основи знань і навичок, необхідних для роботи в обраній сфері. Освіта не лише надає теоретичні знання, але й формує професійні цінності, етичні норми та розуміння ролі психолога в суспільстві. Проте, лише теоретична база не є достатньою для формування стійкої професійної ідентичності [3].

Практичний досвід відіграє ключову роль у цій трансформації. Під час стажувань, практики або роботи в реальних умовах фахівець має можливість застосувати набуті знання, що сприяє розвитку впевненості у власних силах та формуванню професійної самоідентифікації. Це також дозволяє зрозуміти, які аспекти професії найбільше резонують з особистими цінностями та інтересами, що в свою чергу впливає на подальший вибір кар'єрного шляху [2, с. 88].

Соціокультурне середовище впливає на професійну ідентичність психолога, визначаючи стиль роботи та взаємодію з клієнтами. Важливими є культурна чутливість і здатність працювати з різними групами. Баланс між особистим і професійним життям допомагає запобігти вигоранню, зберігаючи психічне здоров'я. Ідентичність формується в процесі соціалізації, через засвоєння норм і цінностей у взаємодії з родиною, друзями та освітніми інститутами.

Ідентичність є динамічною та змінюється під впливом історичних і економічних умов. Соціальні кризи змушують людей переосмислювати цінності та пріоритети. Вона також багатовимірна – особистість може належати до різних груп,

кожна з яких формує її самоусвідомлення [3, с. 79].

Культурологічний підхід до розуміння ідентичності акцентує увагу на важливості культурних кодів, традицій і символів, які відіграють центральну роль у формуванні нашого сприйняття себе та нашого місця у світі. Культурна ідентичність є не лише відображенням індивідуальних переживань, а й складною системою взаємодій, яка визначає, як ми сприймаємо себе у контексті групи, до якої належимо. Ця ідентичність забезпечує відчуття приналежності до певної спільноти, що є критично важливим для нашого емоційного благополуччя та соціального укорінення [4, с. 94].

Глобалізація та цифрові технології змінили уявлення про ідентичність, породивши феномен гібридної ідентичності. Людина поєднує елементи різних культур, адаптуючи їх до своїх потреб, що розширює горизонти самосприйняття. Доступ до інформації став швидким, що сприяє формуванню багатогранної ідентичності. Особистісні риси також впливають на професійну ідентичність. Емоційна стійкість допомагає психологам долати виклики, а здатність до самоаналізу сприяє розвитку. Відкритість до нових ідей важлива для адаптації до змін у науці [5, с. 70].

Таким чином, ідентичність особистості є багатокомпонентним явищем, яке розкривається на перетині психологічного, соціального, філософського та культурного вимірів. Її формування – це процес, що триває все життя і залежить від здатності особистості інтегрувати досвід, рефлексувати над ним і зберігати зв'язок з власними цінностями в умовах постійних змін.

Список використаних джерел

1. Клибанівська Т. М. Професійна ідентичність: теоретичний аспект. *Теорія і практика сучасної психології*. 2020. № 1. Т. 2. С. 52–56.
2. Крицька М. Д. Психологічні особливості професійної ідентичності студентів-психологів на різних етапах навчання. *Теорія і практика сучасної психології*. 2019. № 6. Т. 1. С. 88–90.
3. Макарова О. П. Професійна ідентичність: структура та особливості. *Теорія і практика сучасної психології*. 2019. № 3. Т. 1. С. 77–82.
4. Русановський І. Психологічні особливості професійної ідентичності студентів-психологів: кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня «магістр». Хмельницький: Хмельницький національний університет, 2023. 94 с.
5. Сафін О. Умови розвитку психологічної готовності студентів-психологів до професійної діяльності. *Наука і освіта*. № 3. 2022. С. 70–75.